

stokke til eget brug og til salg, og ved gennem ymping (podning) på skovabild at fremelske frugttræer i stor målestok. Bøndernes kamp for deres skovrettigheder – med skovfoged, skovrider, amtmand og regimentsskriver – personificeres så at sige i en enkelt bondeskikkelse, Rasmus Peder Madsen fra Mern. Meget omstændeligt, men alligevel fængslende, føres vi gennem hans mange retssager ved birketing og Højesteret; påny får vi her understreget, at en fæstebonde ikke var nogen retsløs person. Det var slet ikke småpenge, det drejede sig om, hvor hugsten af båndstager var bedst, kunne den give en årsindtægt lig værdien af 4 gode heste, og hasselkulturen kunne kaste mere af sig end andre afgrøder.

I 1774 var denne del af ryttergodset ved auktion blevet solgt til den københavnske storkøbmand Peter Johansen, som dannede godset »Petersgård«. Efter hans død i 1798 overgik det atter til staten, som nu ønskede at få de store skove fredet og forstmæssigt udviklet. Først og fremmest gjaldt det om at få sat en fast grænse mellem fredskov og agerland, og særdeles interessant er udredningen af forløbet af taksationsforretninger, udskiftninger og udflytninger, som netop her besværliggjordes ved bøndernes skovrettigheder. Manden bag det store arbejde var Christian Rothe, et kendt navn i landboreformernes historie. Holger Munk sandsynliggør, at erfaringerne fra Petersgårds udskiftning og skovfredning har haft direkte betydning for udformningen af Chr. Reventlows berømte fredskovforordning fra 1805.

Bogen er ment som en supplerende studie til kapitlet om rytterbondens frugthave og båndkæppeskov i Munks disputats »Rytterbonden« fra 1955.

Som bogværk er den i en klasse for sig, en sand nydelse at tage i hånden.

Paul G. Ørberg

Svend Aage Hansen: *Økonomisk vækst i Danmark. I. 1720–1914*. (Gad, 1972). 315 s.

Titlen kunne nok forlede en og anden til at vente en bog, der specifikt behandlede vækstproblemer. Titlen skal imidlertid tages meget bredt; i virkeligheden er bogen dansk økonomisk historie i almindelighed, tilmed meget alsidig og meget dækkende.

Svend Aage Hansens bog skal afløse Erling Olsens »Danmarks økonomiske historie siden 1750« som lærebog for statsvidenskabsstuderende ved Københavns Universitet. Hvis kandidaterne blot nogenlunde kan denne bog, vil de være adskilligt bedre udrustede end de historiestuderende.

Foruden at den nye bliver væsentlig større end den tidligere, er der også i dispositionen en afgørende forskel. Mens Erling Olsen kørte hvert erhverv igennem for hele perioden, har Svend Aage Hansen valgt at disponere inden for perioder, eksempelvis 1720–83, 1784–1807, 1807–13. Det er nok pædagogisk det mest sikre; men dertil kommer, at der uden tvivl skabes større sammenhæng, og at det bliver lettere at besvare spørgsmålet om vækstens størrelse, og dette svar søges bestandig. Den ændrede titel forklares også derved.

»Økonomisk vækst« har også et større noteapparat end Erling Olsens bog. Selv om notedækningen undertiden kan forekomme noget uegal, betyder det dog, at bogens værdi som håndbog bliver afgørende øget. Netop noterne viser også, at Svend Aage

Hansen har haft en meget større litteratur at støtte sig til – hans egen forskning er en betydningsfuld del deraf. I den halve snes år, der er gået siden sidste udgave af »Danmarks økonomiske historie« er der virkelig kommet mange førstehåndsstudier; en del af dem ligger endnu kun i utrykte specialafhandlinger og prisopgaver, men også de er udnyttet i bogen.

I forordet hedder det bl. a.: »Fremstillingens form har været bestemt af ønsket om at skildre udviklingsforløbet forståeligt for læsere uden særlige økonomisk-historiske forkundskaber«. Dette mål er nået. Det er en ligefrem fremstilling præget af klarhed og nøgtern overvejelse uden derfor at være hverken afbleget eller tør. Naturligvis belyses problemerne ud fra moderne teori; men samtidig fastholdes også de muligheder, man under datidens forudsætninger havde for at føre økonomisk politik.

Svend Aage Hansens værk er en virkelig solid håndbog – forhåbentlig kommer der i 2. bind gode registre. Det er i det hele taget en bog, der burde høre til enhver historiestuderende og historielærers standardudrustning.

Vagn Dybdahl.

Knud Voss: *Arkitekten Nicolai Eigtved 1701–1754*. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1971), 494 s., 393 ill.

Med sit værk om Nicolai Eigtved har kunsthistorikeren Knud Voss føjet et nyt bind til sin produktion, der ikke mindst i forhold til andre danske kunsthistorikeres er af betydeligt omfang. Dermed være ikke sagt, at den bryder med den traditionelle kom-

paratistisk-biografiske fremgangsmåde, snarere tværtimod. Knud Voss' kunsthistoriske arbejder er velformulerede eksempler på denne tradition; han forsøger at konsolidere den fremfor at åbne for større historiske perspektiver gennem en teoretisering.

Den foreliggende Eigtved-bog er da også en monografi, som i hele sin udformning såvel indholdsmæssigt som formelt ligger i direkte fortsættelse af de ældre danske kunstermonografier. Eigtved-bogen er lige så fyldt med information som disse, men er også lige så tungtvejende og uhåndterlig; det er i høj grad en præsentabel bog, rig på fremragende illustrationer, der er indsat i en funktionel sammenhæng med teksten, som er trykt med meget store typer og skrevet i overensstemmelse med den gamle retskrivning.

Det er overordentlig kompliceret at indkredse monografiens selvstændige og nye forskningsresultater, hvilket må være hovedmotivationen for dens udgivelse og grundlaget for en bedømmelse af forfatterens videnskabelige niveau. I teksten er der ingen notehenviisninger, som kan hjælpe den læser, som ikke har det virkelig omfattende kendskab til baggrundslitteraturen, som Voss dokumenterer, at han er i besiddelse af, og det afhjælpes ikke af noteapparatet, som er helt utilstrækkeligt og inkonsekvent i sin opstilling. Gang på gang er man i tvivl om, hvorledes forfatteren i sine teser, iagttagelser og konklusioner forholder sig til den tidligere Eigtved-forskning og det eksisterende kildemateriale, ligesom det også er uheldigt, at teksten flere steder formuleres på en sådan måde, at resultaterne og iagttagelserne fremstår som værende forfatterens egne på trods af, at det er allerede eksisterende viden om Eigtved.